

REN ÅKER REN MAT

Vad vill "Ren Åker Ren Mat"

Initiativet "Ren Åker Ren Mat" vill skydda svenska livsmedel och svensk odlingsmark från gifter och föroreningar. De restprodukter som tillförs åkermarken skall vara rena och ofarliga.

Bakgrund

De flesta människor förlitar sig på att svensk mat framställs på ett naturligt och säkert sätt. I många avseenden kan vi också vara stolta över den svenska livsmedelsproduktionen. Devisen "På väg mot världens renaste jordbruk" har varit en god ledstjärna.

Det har dock visat sig att det finns problemområden som måste åtgärdas eftersom de annars förstör mycket av den goodwill som svensk livsmedelsproduktion strävar efter och förtjänar. Ett sådant problem är kvalitet och renhet hos den odlingsmark, där vår mat framställs. Det moderna samhällets byggnader, vägar, bilism, industrier och sjukhus genererar betydande mängder avfall av olika slag. Stora delar av detta avfall hamnar i reningsverkens slam, där det blandas med toalettavlopp.

Avfall sprids på åkermark

Slammet innehåller ämnen som också förekommer i jordbrukets gödsel, t ex fosfor, kväve, kalk, mullbildande ämnen etc, som det ligger i samhällets och lantbrukets intresse att återföra till åkerjorden. Samtidigt har avfallsföretagen intresse av att bli kvitt sina gigantiska avfallsmängder. Trots att andelen närings- och mullbildande ämnen är ytterst liten i förhållande till resten av avfallet görs nu ökade ansträngningar att sprida ut det på odlingsmarken. Avfallsföretagen samverkar här med reningsverken, kommunerna och staten.

Exempel på avfall som söker sig till vår odlingsmark är:

Avfall från kommunala avloppsreningsverk

Avfallskalk från metallurgisk industri

Förorenat gruvavfall

Askavfall från förbränningsstationer

Avfall från sjukhus

Avfall från biogasutvinning

Exempel på föroreningar i dessa avfall är:

Miljögifter

Läkemedelsrester och hormoner

Kemikalier

Smittämnen

Radioaktiva ämnen

Riskabla metaller

Utforskade metaller från elektronik, datorer och avgasrenare

Till detta skall fogas alla okända substanser och nedbrytningsprodukter som finns i alla avfallstyper.

Intressenterna har, med reningsverkens paraplyorgan Svenskt Vatten i spetsen, infört ett eget certifieringssystem, Revaq. Detta innebär emellertid ett otillräckligt skydd mot de uppräknade föroreningarna. Gränsvärden och därmed kontroll saknas för de allra flesta av de riskabla ämnena i slammet. De få gränsvärden som finns är utformade så att så gott som alla slam blir godkända. Ändå har införandet lett till att LRF slopat sin bojkott mot avloppsslam på åkrarna.

Det hela har underlättats av det stigande priset på konstgödsel.

Okunnighet hos politiker och ansvariga myndigheter om vilka föroreningar och giftiga ämnen som avfallet innehåller är oroande men inte förvånande med tanke på mängden olika substanser som finns där, varav många dessutom ännu är okända.

Att använda värdefulla restprodukter i växtodling skulle kunna vara ett klokt utnyttjande av samhällets resurser om det skedde på ett ansvarsfullt och säkert sätt. Men det som nu sker är i många fall frågan om ren och skär deponering av avfall, där vår odlingsmark får tjäna som soptipp. Ett minimikrav är att de nyttiga ämnena skall utgöra den stora huvuddelen, medan de främmande ämnena skall utgöra en mycket liten del. Ett kretslopp utmärker sig av att samma ämnen som tagits upp ur åkermarken skall återföras – men inget annat.

Just tillförsel av metaller är särskilt allvarlig eftersom dessa aldrig kan tas bort i efterhand, utan odlingsmarken är förorenad för all framtid. Varje generation skall lämna över en odlingsmark med samma eller bättre kvalitet än den de en gång ärvde.

Kadmium som exempel

Kadmiumfrågan visar behov av omedelbara åtgärder. På senare tid har problemen med denna giftiga tungmetall accentuerats. EU:s organ för livsmedelssäkerhet har under våren 09 skärpt gränsen för tolerabelt intag till en tredjedel jämfört med tidigare. Är modersmjölkersättning och annan barnmat så litet förorenad av kadmium att de klarar de nya kraven från EU?

Man har också nyligen visat att det dels finns ett samband mellan intag av kadmium och risk för cancer i livmoder hos kvinnor efter klimakteriet samt cancer i prostata hos män. Ny forskning från Karolinska Institutet visar också hur kadmium griper in i olika processer under graviditeten.

Samtidigt finns oroande tecken på att kadmiumtillförseln till vår odlingsmark inte minskar, vilket är nödvändigt, utan i stället ökar. Gödselindustrin garanterar inte längre att den vanligaste gödseln i svenskt jordbruk innehåller låga kadmiumhalter. Avfallsintressenterna har lyckats bryta ned motståndet mot spridning av restprodukter med förhållandevis mycket höga kadmiumhalter. Ingen myndighet griper in. Tvärtom arbetar Naturvårdsverket med en aktionsplan för ökad spridning av avloppsfraktioner på åkermark.

Livsmedelstillverkarna har makt

Livsmedelstillverkarna intar en avgörande position mellan konsumenterna och lantbrukarna.

Syftet med detta initiativ är att förmå svenska livsmedelstillverkare att avvisa all avfallsdeponering i vår livsmedelsproduktion.

I gengäld kommer detta att belönas med ökad tilltro och val av svensktillverkade produkter. Det är en förhoppning att de svenska livsmedelstillverkarna ställer sig bakom initiativet "Ren Åker Ren Mat".

Bakom "Ren Åker Ren Mat" står både organisationer, föreningar, företag, forskare och enskilda. Det finns också ett vetenskapligt råd som skall fälla avgörande i besvärliga avvägningar.

Referenser:

1. Petersson G, 2009, "Certifiering – risk för MILJÖGIFTER från SLAM till åker och livsmedel" (Rapport till Cancer- och Allergifonden, Tillämpad biokemisk miljö- och hälso-forskning). Se <http://publications.lib.chalmers.se/records/fulltext/90240.pdf>
2. Eriksson J, 2009, "Strategi för att minska kadmiumbelastningen i kedjan mark-livsmedel-människa" (Rapport MAT21 nr 1/2009). Se <http://www-mat21.slu.se/publikation/pdf/Mat21%20nr1%202009.pdf>
3. European Food Safety Authority, 2009, "EFSA sets lower tolerable intake level for cadmium in food" Se http://www.efsa.europa.eu/EFSA/efsa_locale-1178620753812_1211902396263.htm
4. Naturvårdsverket och IVL, 2008, "Datavårdskap screeningdata" (Om läkemedelsrester och hormoner i slam m m). Se [http://www3.ivl.se/db/plsql/dvss_prov_w\\$b1.actionquery?p_unders_id=42](http://www3.ivl.se/db/plsql/dvss_prov_w$b1.actionquery?p_unders_id=42)

Välkommen att stödja oss

Det kostar inget, men ditt namn är värdefullt.

Enskilda personer, gå in på [hemsidan](#) och skriv ditt namn.

Organisationer kan vända sig till [Lena Jarlöv](#)

Se också vår hemsida www.renakerrenmat.se

Oktober 2009